

ENGELS PJOTR LAVROVIČ LAVROVILLE

L o n t o o s s a

Lontoossa 12.—17. marraskuuta 1875

Arvoisa herra Lavrov!

Palattuani Saksan-matkaltani³⁶⁷ pääsin vihdoinkin käsiiksi artikkeliinne, joka herätti minussa suurta mielenkiintoa luettuani sen vasta äsken.³⁶⁸ Lähetän Teille sitä koskevat huomautukseni, jotka kirjoitan saksan kielellä voidakseni olla mahdollisimman lyhytsanainen.³⁶⁹

1. Darwinin opista hyväksyn *kehitysteorian*, mutta Darwinin todistustapaa (olemassaolotaistelu, luonnollinen valinta) pidän vain äsken löydetyn tosiseikan ensimmäisenä, väliaikaisena, epätäydellisenä ilmauksena. Ennen Darwinia juuri ne samat henkilöt, jotka nyt näkevät kaikkialla vain olemassaolotaistelun (Vogt, Büchner, Moleschott jne.), korostivat nimenomaan elimellisessä luonnossa ilmenevää *yhteistoimintaa* osoittaen, miten kasvit antavat eläimille happea ja ruokaa ja päinvastoin eläimet antavat kasveille hiilihappoa ja lannoitteita, mitä Liebig tähdensi erikoisesti. Kumpikin käsitys on tietyissä puitteissa ja tietyssä määrin oikea, mutta kumpikin on yhtä yksipuolinen ja rajoittunut. Niin elottomien kuin elollistenkin luontokappaleiden vuorovaikutukseen sisältyy sekä sopusointu että yhteentörmäys, sekä taistelu että yhteistyö. Mikäli siis joku luvalla sanoen luonnontutkija pitää mahdollisena koko monimuotoisen historiallisen kehityksen rikkauden ahtamista yksipuoliseen ja heiveröiseen »olemassaolotaistelun» kaavaan, joka voidaan luontoonkin nähden hyväksyä vain *cum grano salis**, niin tuo menetelmä antaa itse itselleen langettavan tuomion.

---

* — kirjaimellisesti: suolan hiukkasella; kuvaannollisessa mielessä: tietyin varauksin. *Toim.*

2. Kolmesta siteeramastanne »vakaumuksellisesta darvinistista»* nältävästi vain Hellwald ansaitsee huomiota. Seidlitz on parhaassa tapauksessa pikkutekijä, ja Robert Byr on romaanikirjailija, jonka romaania »Kolmesti» julkaistaan nykyään aikakauslehdessä »Über Land und Meer». Siinä hänen kerskailunsa on aivan paikallaan.

3. Sanoisin psykologiseksi arvostelumenetelmäänne enkä kiistä sen etuisuuksia, mutta olisin valinnut toisenlaisen menetelmän. Kuhunkin meistä vaikuttaa jossain määrin älyllinen ympäristö, jossa pääasiallisesti oleskelemme. Menetelmänne saattaa olla paras Venäjää varten, jossa tunnette yleisönne paremmin kuin minä, ja propagandalehteä varten, joka vetoaa »sitovaan affektiin»**, siveystajuntaan. Saksassa jossa valheellinen herkkätunteisuus on aiheuttanut ja aiheuttaa yhä ennen kuulumatonta vahinkoa, se ei olisi pätevä, se ymmärrettäisiin väärin ja sitä vääristeltäisiin tunteilun suuntaan. Meillä on pikemminkin tarpeen viha kuin rakkaus — ainakin lähiaikoina — ja ennen muuta on luovuttava saksalaisen idealismin viimeisistä rippeistä, palautettava materiaaliset tosiot historiallisiin oikeuksiinsa. Siksi aloittaisin rynnäköön (ja aikanaan ehkä teenkin sen) noita porvarillisia darvinisteja vastaan seuraavalla tavalla.

Darwinin koko olemassaolotaistelun oppi on yksinkertaisesti Hobbesin bellum omnium contra omnes³⁷⁰ -opin ja porvarillisten taloustieteilijöiden kilpataistelua koskevan opin sekä Malthusin väestöteorian siirtämistä yhteiskunnan alalta elollisen luonnon alalle. Kun tämä tempu (jonka ehdottoman oikeellisuuden kiistan, kuten 1:ssä kohdassa jo sanoin, varsinkin Malthusin teorian suhteen) on tehty, nämä samat teoriat siirretään taas elollisesta luonnosta historiaan ja siten väitetään todistetuksi, että niillä on ihmisyyhteiskunnan ikuisten lakien

---

* Lainauserkeissä olevat sanat Engels on lainannut Lavrovin artikkelista ja kirjoittanut ne venäjäksi latinalaisin kirjaimin. *Toim.*

** Lainauserkeissä olevat sanat Engels on lainannut Lavrovin artikkelista, sanan »sitovaan» hän on kirjoittanut venäjäksi latinalaisin kirjaimin. *Toim.*

voima. Tämän toimituksen naiivius pistää silmään eikä siihen kannata haaskata sanoja. Jos kuitenkin tahtoisin pohtia tätä seikkaperäisemmin, tekisin sen siten, että ennen muuta osoittaisin heidän olevan huonoja *taloustieteilijöitä* ja vasta sitten osoittaisin, että he ovat huonoja luonnontutkijoita ja filosofeja.

4. Ihmisyhteiskunta eroaa oleellisesti eläinyhdyskunnasta siinä suhteessa, että eläimet parhaassa tapauksessa *keräävät*, kun taas ihmiset *tuottavat*. Jo yksin tämä — ainoa mutta perinpohjainen — eroavuus tekee mahdottomaksi eläinyhdyskuntien lakien siirtämisen vastaavitta varauksitta ihmisyhteiskuntaan. Tämän eroavuuden vuoksi on käynyt mahdolliseksi, kuten aivan oikein sanoitte, että

»ihminen taistelisi paitsi olemassaolonsa myös nautintojensa ja nautintojensa *lisdäämisen puolesta**... olisi valmis ylevän nautinnon vuoksi luopumaan alhaisista.»**

Kiistämättä muita tästä seuraavia johtopäätöksiänne tekisin omista olettamuksistani lähtien seuraavia johtopäätöksiä. Tietyllä asteella inhimillinen tuotanto kehittyy siis niin korkealle, että pystytään tuottamaan paitsi välttämättömyystarvikkeita myös ylellisyystarvikkeita, aluksi tosin vain vähemmistöä varten. Olemassaolotaistelu — mikäli *jätämme* tämän kategorian tässä hetkeksi voimaan — muuttuu näin ollen taisteluksi nautinnoista, taisteluksi paitsi *toimeentulovälineistä* myös *kehitysvälineistä*, *yhteiskunnallisesti tuotettavista* kehitysvälineistä, mutta tähän asteeseen ei enää voida soveltaa eläinkunnan kategorioita. Koska tuotanto kapitalistisessa muodossaan, kuten nykyisin tapahtuu, luo paljon suuremman määrän toimeentulo- ja kehitysvälineitä kuin kapitalistinen yhteiskunta pystyy kuluttamaan, koska se syrjäyttää keinoitekoisesti todellisten tuottajien valtavan joukon noiden toimeentulo- ja kehitysvälineiden kulutuksesta; koska tuon yhteiskunnan oma elämänlaki pakottaa sen jatkuvasti laajentamaan tuota sen

* Engelsin alleviivaamat sanat. *Toim.*

** Lainausmerkeissä olevat sanat Engels on lainannut Lavrovin artikkelista ja kirjoittanut ne venäjäksi latinalaisin kirjaimin. *Toim.*

omien tarpeidensa kannalta jo muutenkin liian suurta tuotantoa ja siksi joutuu aika ajoin, joka vuosikymmen, tuhoamaan paitsi suuren määrän tuotteita myös tuotantovoimia, niin mitä merkitystä tällöin olisi enää jaarittelulla »olemassaolotaistelusta». Olemassaolotaistelu saattaa tällöin merkitä enää vain sitä, että tuottava luokka ottaa tuotannon ja jaon johdon pois luokalta, jonka käsissä tuo johto on tähän asti ollut, mutta joka ei enää pysty siihen, ja juuri tämä onkin sosialistista vallankumousta.

Riittää muuten, kun katsahtaa aikaisempaan historian kulkuun kuten keskeytymättömään luokkataistelujen ketjuun voidakseen käsittää selvästi tuon historian kokonaisuudessaan »olemassaolotaistelun» eräänlaiseksi hieman muunnelluksi variantiksi. Siksi en milloinkaan tekisi tuollaista palvelusta noille luonnon vaelutkijoille.

5. Samasta syystä muotoilisin vastaavasti toisin Teidän sisällöltään aivan oikean väitteenne, että

»taistelun helpottamiseksi solidaarisuusaate saattoi... kasvaa lopulta koko ihmiskunnan käsittäväksi ja asettaa ihmiskunnan solidaarisena veljesyhteiskuntana vastakohtaksi muulle mineraalisen, kasvien ja eläinten maailmalle».*

6. Toisaalta taas en voi olla samaa mieltä kanssanne siitä, että »kaikkien taistelu kaikkia vastaan»* olisi ollut inhimillisen kehityksen ensi vaihe. Yhteiskunnallinen vaisto oli mielestäni yksi tärkeimmistä vipusimista ihmisen kehittymisessä apinasta. Alkuihmiset elivät luultavasti laumoina, ja niin pitkälti kuin katseemme tunkeutuu vuosisatojen syvyyteen, havaitsemme asian olleen siten.

---

17. marraskuuta

Minua häirittiin taas, ja otan uudelleen käsiini tämän kirjeen lähettääkseni sen Teille. Näette että huomautukseni koskevat pikemminkin arvostelunne muotoa, mene-

---

* Lainausmerkeissä olevat sanat Engels on lainannut Lavrovin artikkelista ja kirjoittanut ne venäjäksi latinalaisin kirjaimin. *Toim.*

telmää kuin sen sisältöä. Toivon Teidän voivan pitää huomautuksiani riittävän selvinä, kirjoitin ne kesken kiireiden ja lukiessani olisin halunnut muuttaa monta kohtaa, mutta pelkään tehdä kirjeestäni liian vaikeasti luettavaa.

Sydämellisin terveisin

F. Engels

*Valitut leokset kolmessa osassa,
3. osa, s. 435—438*